

O PLIMBARE PRIN TULCEA ... LA 1900

Tulcea, 2024

O PLIMBARE PRIN TULCEA ... LA 1900

Grupul de inițiativă al proiectului:

Alexandru Marcu, Alexandru Nicon, Octavian Mareș,
Adelina Bauburi, Loredana Andrici, Delia Stan-Jianu

Volum îngrijit de Carmen Simionescu

Pentru realizarea broșurii s-a apelat la surse documentare, noi aducând mulțumiri celor care au trudit pentru apariția lor:

Ong. Celisea Tulcea, *Glasul străzilor tulcene*, 2017.

Valentina Postelnicu, *Tulcea de altădată*, ediția a II-a, 2005.

Constantin Găvenea, *Amintiri și imagini din Tulcea de odinioară*, 2004.

V.H. Baumann, *Schiță privind evoluția istorică a teritoriului actual al municipiului Tulcea*, în „Steaua Dobrogei”, 2003.

Tulcea 1878-1948: memoria unui oraș, ed. Daniel Flaut, Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv, 2012.

Nicolae Ariton, *Misterele Dunării* /wordpress.com - blogul cărților și articolelor despre istoria tulceană și a Dunării.

Fotografiile preluate din:

Colecțiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale "Gavrilă Simion" Tulcea
Aero Delta suport - Fotografii și Filmări Aeriene Tulcea;
Adrian Drăgan - filmare 2012 (www.youtube.com)
adevarul.ro/locale/tulcea; miscarea.net/tulcea veche; art-historia.blogspot.ro;
primariatulcea.ro; delcampo.net; facebook.com; <http://www.tulcealive.ro>;
https://www.facebook.com/pg/sidorencu.iulian/photos/?ref=page_internal

Publicație apărută în cadrul proiectului "Orașul vechi – reconectare cu tinerii",
derulat de Fundația Județeană pentru Tineret Tulcea în 2024
cu finanțare de la Corpul European de Solidaritate

Funded by the
European Union

**CORPUL
EUROPEAN
DE SOLIDARITATE**

Motto:

*Istoria se repetă cu alți oameni în alți timpi.
Cunoscând istoria, eroii, tradiția, ne facem mai sociabili, mai
altruști, mai iubitori de om și viață.*

(Nicolae Iorga)

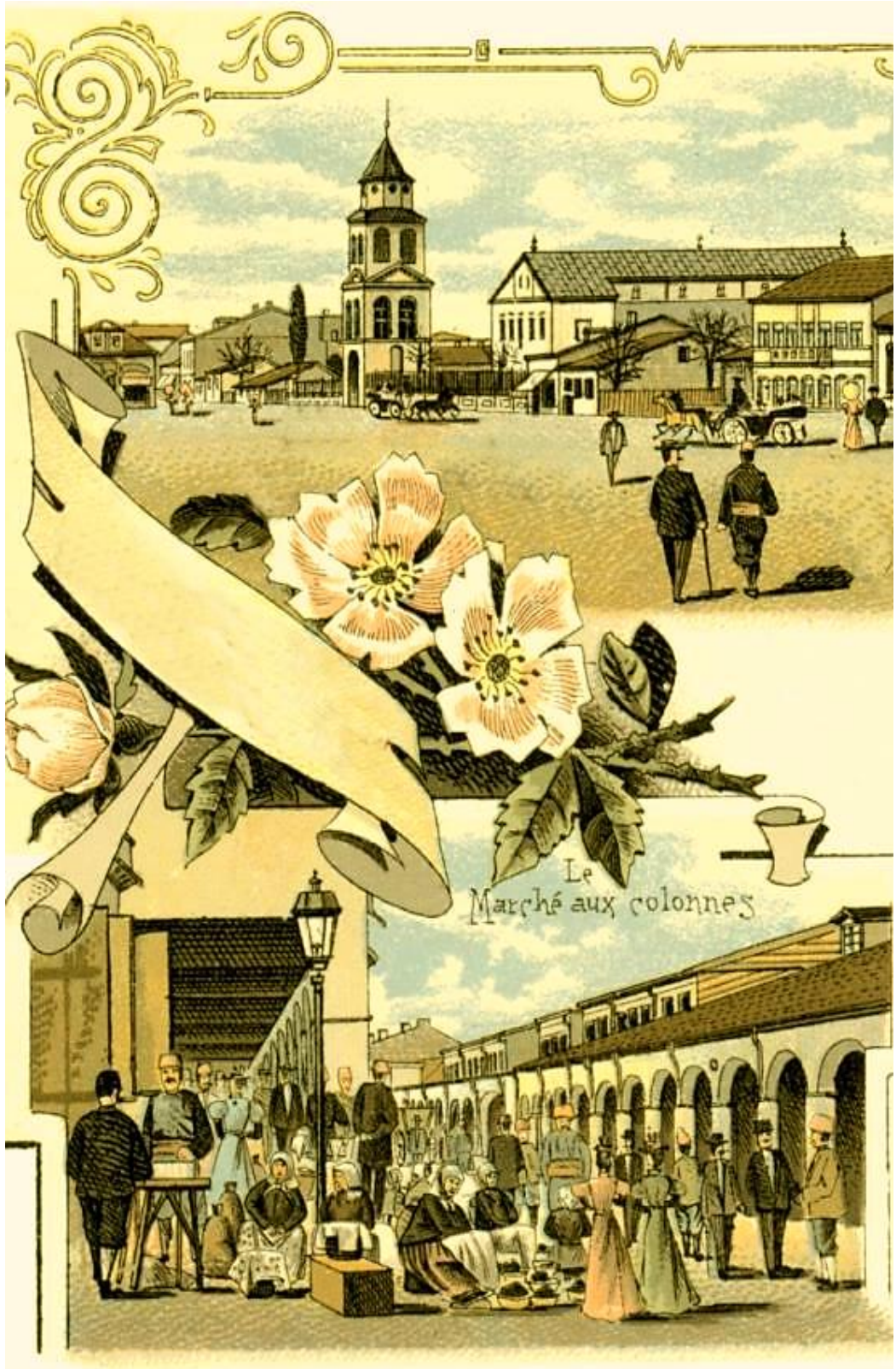
Dacă dorim ca viața urmașilor noștri să fie o viață cu sens, atunci este bine ca ei să înțeleagă ce este aceasta din faptele înaintașilor lor. Pentru că, așa cum afirma Nicolae Iorga: *Un popor care nu își cunoaște istoria este ca un copil care nu își cunoaște părinții.*

Istoria este o carte a vieții, a înțelepciunii pe care dacă o "citim" ne îmbogățim bagajul intelectual cu experiențe deosebite. Nu trebuie să ignorăm trecutul, deoarece el ne deschide ochii pentru a lumina drumul spre viitor.

Indiferent de motive, de consecințe, de ce facem sau nu facem cu ea, istoria a fost și va fi mereu o posibilitate infinită de a cunoaște, a înțelege și a contempla umanitatea în toată diversitatea sa. Jocul cu trecutul ne poartă spre tărâmurile de poveste, o poveste care este chiar a noastră și pe care este păcat să nu o investigăm și să o trăim.

Așadar, hai cu noi la o "Plimbare prin Tulcea la ... 1900"!

Echipa de proiect

Le
Marché aux colonnes

Cuvânt introductiv

Apariția publicației "O plimbare prin Tulcea veche" a vizat în principal recuperarea istoriei culturale și urbanistice a unei părți din orașul Tulcea, o jumătate din fosta stradă Sf. Nicolae (azi, Progresului), mai precis acea parte care mai păstrează intacte (și renovate) imobilele de la 1900.

Colectarea materialului, cercetarea asupra istoriei, evenimentul care îl constituie "plimbarea prin Tulcea de la 1900", toate fac parte din proiectul "Orașul vechi – reconectare cu tinerii" derulat de Fundația Județeană pentru Tineret Tulcea în 2024 cu o finanțare de la Corpul European de Solidaritate.

Scopul urmărit a fost acela de a crește implicarea tinerilor în organizarea de proiecte și activități extracurriculare pentru promovarea valorilor istoriei și tradiției locale și creșterea gradului de consum a culturii scrise, evidențiind astfel importanța aportului propriu și voluntariatului în comunitate.

Proiectul a fost inițiat de un grup de tineri elevi tulceni care au dorit să crească (în special la tineri, colegii lor) gradul de mândrie al apartenenței la locurile natale, imaginând astfel o reconstituire a istoriei culturale a orașului Tulcea din perioada modernă și contemporană pe una din arterele vechiului oraș, și realizând astfel un frumos și inedit spectacol de stradă.

Așadar, tinerii (și mai puțin tineri) implicați în proiect au făcut "cercetări" și "săpături" în ceea ce a stat fiecăruia la îndemână. Au fost selectate informații din alte publicații (enumerare pe verso paginii de titlu), au fost căutate fotografii, au fost preluate fragmente din diverse publicații sau postări și fotografii (fie vechi, fie noi) reprezentative pentru ceea ce s-a urmărit pentru prezentarea istoriei acestei străzi din Tulcea ... de odinioară.

În publicație am încercat să aducem cât mai multe repere/ imagini sugestive cu aspectul străzii din trecut, fotografii și date legate de proprietarii imobilelor care au fost oameni de seamă în Tulcea de început de secol XX. Această povestire prin imagini o facem deoarece noi considerăm că o fotografie poate să spună o întreagă poveste, tristă sau fericită, dar întâmplată în orașul nostru.

Dacă fotografiile ar putea să vorbească, ar vorbi! Noi am încercat să vorbim în locul lor, să le spunem povestea pentru ca împreună să ne bucurăm de "o plimbare prin Tulcea de la 1900".

Bineînțeles că în acest demers am atras și alte persoane a căror preocupare pentru istoria locală am constatat-o prin ceea ce au scris și publicat cu diferite ocazii. Iată, de exemplu, ce spune d-na Ligia Dima, manager la Biblioteca Județeană "Panait Cerna" din Tulcea, într-un cuvânt înaintea în "Glasul străzilor tulcene" (2018):

<< Călătorule, îți propunem o scurtă plimbare prin orașul Tulcea, unul dintre cele mai vechi orașe din țară, ridicat pe ruinele cetății Aegyssus. Cunoscut și sub denumirea de orașul celor șapte coline, orașul este situat în partea de nord a județului, unde se întâlnesc Dealurile Tulcei cu Delta Dunării. Ce poate fi mai frumos și mai înălțător de atât? Îți răspundem noi, gazdele: o călătorie prin trecutul istoric al acestei localități...

A fost odată o "cetate cu ziduri groase și de netrecut", cum spunea poetul Ovidius. Numele acesteia era Aegyssus și a fost construită la sfârșitul secolului IV a.Chr. - început sec. III a.Chr. pe Colnicul Hora (zona nord-estică a Tulcei actuale) care, prin poziționare la cota superioară a promontoriului, ocupa o poziție strategică de adăpostire, apărare și monitorizare a regiunii limitrofe. Se spune că numele cetății este de origine celtică, derivând de la un legendar întemeietor, Caspios Aegyssos. Aegyssus, cetate întărită, este menționată nominal în scrierile lui Diodor din Sicilia, 292 a.Chr., în relație cu luptele lui Dromichetes și Lysimach, apoi în sec. I-II d.Chr. ca punct strategic fortificat al flotei romane și centru de comerț aflat la extrema nordică a drumului roman ce lega Marcianopolis (Varna) de Ibida (Slava Rusă), Noviodunum (Isaccea) și Salsovia (Mahmudia).

În teritoriul din raza sa de influență se coagulează mici așezări satelit (*vicus*) – sate de veterani și cetățeni romani stabiliți în zonă, cu legături de interese cu cetatea¹.

Local, în jurul cetății se dezvoltă treptat, spre sud și sud-vest (către amonte de fluviu și pe malul drept al acestuia), o rețea de drumuri de acces - legătură comercială între cetate, activitatea portuară și zonele agrare imediate.

În lungul axelor principale de circulație tradițională (actualele str. Gloriei – pe direcție NE-SV, str. Păcii - pe direcție N-S, str. Isaccei și str. Victoriei pe direcție E-V) s-a concentrat o țesătură spontană de artere locale de distribuție spre portul comercial, spre parcele cu construcții izolate și de legătură cu arii de interes situate pe versanții dealurilor.

---

¹ D. Ghinea, *Enciclopedia Geografică a României*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Ed. Enciclopedică, București, 2002.

”La dezvoltarea oraşului Aegyssus au contribuit, în egală măsură, raporturile economice dintre geţi şi greci, transformând aşezarea într-un important centru al comerţului de tranzit”²...

Viaţa urbană ia sfârşit la *Aegyssus* în primul sfert al secolului VII p.Chr. Zona este din nou locuită în secolele X-XI, dar aşezarea se mută la poalele fortificaţiei.

”Pe parcursul următoarelor secole (XV-XIX/ 1417-1878) expansiunea otomană în Europa preia şi deţine regiunea balcanică, incluzând şi teritoriul Dobrogei. Se produce o colonizare masivă cu etnici turci şi tătari şi cu destabilizarea populaţiei anterioare, inclusiv cu limitarea vieţii spirituale a acesteia, ceea ce determină o nouă reorganizare a eparhiilor. Din regulamentele emise de Imperiul Otoman se certifica denumirea schelei dunărene Tulcea, care, după cum preciza Mehmed al II-lea (1451-1481), erau moştenite de la bunicul şi tatăl său”³.

Sub denumirea de Tulcea, localitatea apare pomenită pentru prima dată în anul 1506, într-un Registru vamal otoman. În perioada stăpânirii turceşti oraşul cunoaşte o puternică dezvoltare economică şi culturală, fapt consemnat în relatările călătorilor străini şi în documentele vremii. În ceea ce priveşte numele localităţii, se spune că turcii, după ce au cucerit Dobrogea, au renunţat la denumirea Aegyssus, folosind denumirea de Tulcea. Acesta s-ar datora localnicilor care fabricau cărămizi manuale, de la tuchla = cărămizi şi tulagii = cărămidari.

”Apariţia şi funcţionarea la Tulcea a Comisiei Europene a Dunării (CED) a avut urmări importante pentru oraş în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Nu doar că a crescut numărul locuitorilor prin stabilirea aici a numeroase familii venite din alte zone (ruşi, germani, bulgari, greci ş.a.m.d.), dar şi asupra extinderii oraşului şi apariţia de noi străzi şi zone. Îndiguirea cu piatră a ţărmlui dunărean a determinat colmatarea limanului şi formarea a două mahalale: Ceair (de la cuvântul turcesc cayer = vale) şi Ceamurlia (de la cuvântul turcesc ceamurlu = mlaştină). Aşadar la 1880 oraşul avea două mahalale, sau, altfel spus, circumscripţii teritoriale - nr. 1 şi 2, delimitate de strada Regina Elisabeta”⁴>>.

---

² V.H. Baumann, *Sângele martirilor*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanţa, 2004

³ V.H. Baumann, *Schiţă privind evoluţia istorică a teritoriului actual al municipiului Tulcea*, în „Steaua Dobrogei”, 2003

⁴ Valentina Postelnicu, *Tulcea de altădată*, ediţia a II-a, Ed. Harvia Tulcea, 2005.

Deci, în această așezare de pe malul drept al Dunării, au apărut o sumedenie de case, prăvălii, fabrici și ateliere, iar lumea ducea o viață tihnită și în bună înțelegere unii cu alții, indiferent că erau turci, tătari, români, evrei, greci sau ruși.

O dată ce afacerile creșteau, oamenii prosperau și reușeau să-și construiască case, adevărate conace, și chiar să se preocupe de viața politică a urbei.

Iată de ce credem noi că foarte interesantă este povestea locurilor minunate și clădirilor declarate monumente istorice pe care le poți admira în oraș. Tocmai pentru că acestea există încă, noi îți propunem o plimbare prin *Centrul Vechi* – adică o stradă care păstrează casele de acum mai bine 100 de ani.

Iar povestea lor, și a celor de care este legat numele lor, suntem siguri că te vor încânta!

Deci, hai cu noi prin Centrul Vechi al Tulcei! Hai la

O plimbare prin Tulcea de la ... 1900

Pe strada Sf. Nicolae (astăzi Progresului), pentru că era o stradă centrală și care întretăia alte străzi principale⁵ au început să construiască sau să cumpere proprietăți oameni cu afaceri mai mici sau mai mari.

Și dacă pe porțiunea dintre str. Basarabi (Păcii) și Regina Elisabeta (Unirii) existau o serie de imobile ce aveau la parter magazine iar la etaj locuințe, de la proprietarii mai mari au rămas azi doar imobilele Scultety și Faimblat (case care sunt în picioare în squarul din spate de la Spicu), altfel stă treaba cu partea a doua de stradă Progresului. Aici regăsim case impunătoare, în diferite stiluri arhitectonice pentru că proprietarii lor, oameni cu dare de mână, și-au permis acest lucru.

Și pentru că aceste case au fost fericitele beneficiare de fonduri europene pentru restaurare, acum, în 2024, putem să le admirăm în splendoarea lor inițială.

Și-atunci, având la îndemână această "bucată de istorie", de ce să nu ne jucăm un pic și să ... facem o plimbare prin Tulcea de la 1900?

---

⁵ Regina Elisabeta (azi Unirii și Sld. Gavrilov Corneliu) – principala stradă de promenadă care unea malul Dunării cu Parcul orașului; str. Ștefan cel Mare – pe care era construit Marele Bazar și care și ea se termina pe malul Dunării – dispărută azi; str. Basarabilor – Păcii actual; str. Babadag și str. Principele Ferdinand – actual Victoriei.

Pe la 1900 tulcenii făceau plimbări lungi pe strada Sf. Nicolae (actualmente Progresului), pentru a vedea frumoasele case construite aici de puternici oameni politici sau afaceriști.

Mai toate casele "la stradă" erau construite cu spații pentru magazin la parter (acolo desfășurându-se afacerea familiei, sau se închiria altor afaceriști) iar la etaj erau apartamentele de locuit. "Moda" vremii era ca la etaj să existe balconul din fier forjat unde doamnele ieșeau să privească strada (sau, am zice noi acum, să fie văzute de cei ce se plimbau), iar domnii să savureze cafeaua sau "să tragă un tutun". De aceea Sf. Nicolae mai era cunoscută și ca "strada cu balcoane".

Și, cu toate acestea spuse, să începem plimbarea noastră pe strada Sf. Nicolae. Pentru că e septembrie, ne închipuim că am fost să vedem valurile liniștite ale Dunării, am trecut prin frumosul parc Carmen Sylva (zona hotelului Delta 3*) și Piața Mircea (intersecția din spatele hotelului), am făcut dreapta pe strada Basarabi (azi Păcii) și din nou dreapta, intrând pe strada noastră de plimbare.

La 1900 strada era flancată pe ambele părți de case frumoase, cu balcoane din fier forjat, care mai de care mai frumos ornamentate, fiind parcă la un concurs de frumusețe (sau, aici, pentru că e vorba de meșteșugul de a "tricota" cu fier, un concurs de meșteșugari).

În 1907 Haralambie Flamaropol cumpără un imobil cu etaj, pe strada Sf. Nicolae nr. 5, stabilindu-și astfel sediul central, fiind o zonă în care făcuse

importante investiții: în 1906 construiseră clădirea de la nr. 3, pe care a folosit-o până în 1937 ca depozit de băuturi spirtoase al firmei „Haralambie & Sotir Flamaropol”, alături de care se aflau magazinele, vândute ulterior comerciantului Ifrim Vladimirov.

La început de secol XX la Tulcea erau două categorii de frizerii: unele așa-zis „de lux”, situate în centrul orașului, pe strada Regina Elisabeta, frecventate de elita orașului, costul fiind ceva mai scump, și altele, de categoria a doua, care se aflau pe străzile din imediata apropiere a centrului. Momentul apariției primelor saloane de coafură, deocamdată în cadrul frizeriilor, e relativ târziu, după Primul Război Mondial. De obicei coafura era profesată de soția patronului care își făcea ucenicia la București și, după susținerea unui examen teoretic și a unei probe practice, se întorcea cu acte de calificare. Pentru a deveni maestru, ca și frizerii, trebuiau să dea un nou examen.

„Pe strada „Sf. Neculai”, peste drum de casa cu etaj a lui Faimblat, pe colț cu str. Ștefan cel Mare (azi dispărută), se găsea frizeria lui Ihlil (1923), apoi Omer (1939). Pentru a arăta publicului că frizeria este deschisă, era obiceiul ca deasupra ușii de la intrarea dinspre stradă, pe o bară de lemn sau de fier, patronul să atârne un prosop”. (C. Găvenea, *Amintiri...*)

Spre intersecția cu Regina Elisabeta (azi Unirii) un imobil cu etaj a aparținut lui Simion Feldman și la parter au funcționat Fabrica de rachiu „Distileria românească”, cu restaurantul „Terasa Feldman”(1945) și Farmacia „Higiena”, a Mariei Naftalis Feldman (1946).

Planurile urbanistice aplicate după anii 1960 au făcut ca toate aceste imobile de pe partea stângă a străzii să fie demolate, astăzi această primă bucată a străzii Progresului prezentându-se ca în imaginea următoare.

Și după cum se vede în fotografie, există și astăzi 3 imobile pe partea dreaptă, despre care vom vorbi pe rând.

Pornind de pe str. Basarabi (azi, Păcii), trecem prin piațeta din spatele blocurilor "Spicu". Pe dreapta, la nr. 6-8, se afla clădirea ce a fost cumpărată în 1939 de Rudolf Scultety pentru locuințe (actualmente aparținând SC Piscicola Tulcea). După naționalizare (1948), la parter au ființat diferite magazine, etajul fiind folosind drept locuințe. După 1950 clădirea a suferit modificări de construcție (s-au eliminat balcoanele). Actualmente, din 2010, găzduiește sediul SC Piscicola SA Tulcea.

În continuare, la intersecția cu str. Ștefan cel Mare (nr. 10-12), era clădirea familiei Scultety. Construită în 1919, a fost locuință și sediu pentru firma "Johan Scultety & Fii" care industrializa și comercializa frânghie și scule pescărești.

După 1950 aici au funcționat: magazin de încălțăminte, farmacia nr. 29, contabilitatea Spitalului de copii - secția TBC, Tribunalul, Judecătoria.

La lucrările de restaurare după 1990 cele două balcoane au fost înlăturate.

Trecând strada (Ștefan cel Mare), la nr. 14 dăm de clădirea care se păstrează și azi (proprietate Haim și David Feimblat, încă nerenovată). Etajul a avut destinație de locuință, iar la parter au funcționat diferite prăvălii: încălțăminte "La Brăileanu" (1926), băuturi "La Rampa podgorenilor" (1939), încălțăminte SA Talpa (1944).

Și, urcând pe stradă (după cum se poate vedea în imaginea anterioară), la numărul 16, era casa cu primul balcon din fier forjat din Tulcea, a aparținut lui Cristu Cealicof, cumpărată apoi, în 1942, de Ignat Afanase Nicolae. În 1956 la etaj se afla biblioteca "Maxim Gorki" înființată în 1951 (clădirea nu mai există).

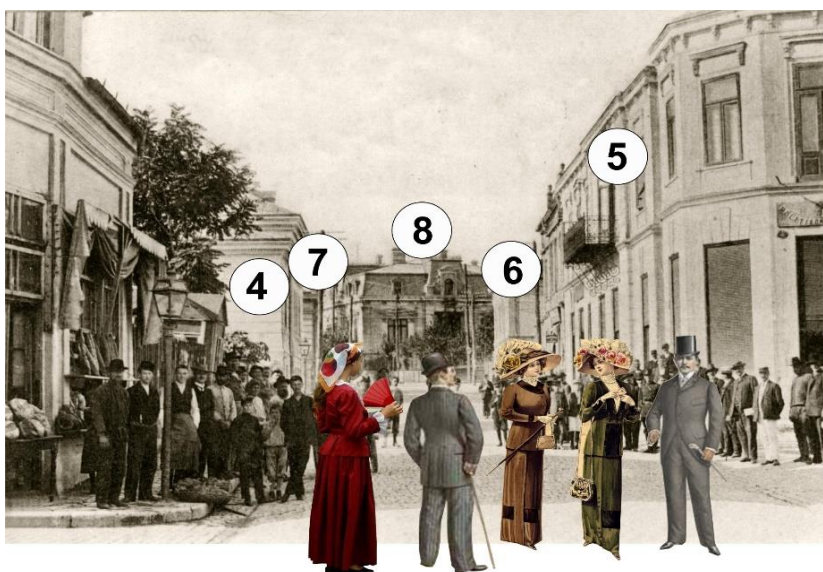
Imobilul cu etaj de la nr. 22-24, a fost cumpărat la 1900 de Jelescu Cealicof. (astăzi nu mai există).

La nr. 26-28, în imobilul ce se afla pe colțul străzii cu str. Regina Elisabeta (azi Unirii), a locuit familia Chiriachide care, la 1920, avea "La Cafeneaua braziliană" (astăzi nu mai există).

Și apoi, trecem strada Unirii (pe atunci "regina străzilor" cum a numit Nicolae Ariton str. Regina Elisabeta) și ne continuăm plimbarea pe strada Sfântul Nicolae – cunoscută astăzi ca str. Progresului.

Doar că, de aici vă invităm la plimbarea noastră reală prin Tulcea veche deoarece imobilele de aici nu doar că există dar, cum am spus în cuvântul introductiv, au beneficiat de renovări care le-au redat strălucirea de odinioară.

Iar acum, prin "Plimbare prin Tulcea la ... 1900", punând imobilul alături de povestea proprietarului, noi vrem să le readucem "la viață".

Așadar, să descoperim împreună poveștile de la 1900.

* * *

La casele notate în imagine cu nr. 4 și 7, se află acum Casa Armatei.

Dar, imobilul de la nr. 41 (7 în fotografie) a fost construit în 1896 pentru a fi **sediul Băncii Românești**.

În perioada 1945-1948 a funcționat în imobil SAR Asigurări "Dacia Română", apoi o grădiniță pentru copiii cadrelor din armată. Cum am spus mai sus, azi aparține Casei Armatei.

* * *

În 1884 s-a stabilit în orașul Tulcea inginerul Ștefan Borș, pe postul de conductor în Serviciul tehnic al județului.

Casa de la nr 4 în fotografie a construit-o pentru familie, împreună cu Eliza (fostă doamna Alexandrescu), de aceea fiind cunoscută drept **Casa Borș**.

Hai să-l cunoaștem pe acest mare "tulcean" care își doarme somnul de veci în Cimitirul Eternitatea din Tulcea, pe partea dreaptă a aleii principale, aproape de intrare.

S-a născut în 1858 în com Dragomirești, jud. Neamț, A absolvit cursurile Școlii de Poduri și Șosele din București și a început activitatea profesională în Moldova, copist în Biroul circumscripției de lucrări publice din Piatra Neamț, apoi impieगत de cancelarie în Serviciul Exterior al Vămilelor (la Ițcani, apoi Galați). Asta se întâmpla în perioada 1875-1879. În 1883, în calitate de antreprenor, a făcut lucrările de reparații și reconstrucții de poduri în județul Iași.

În 1884, la vârsta de 26 de ani, a venit în Tulcea, la Serviciul Tehnic al Județului unde, pentru o perioadă de 4 ani, a fost "conducător" (= director) al acestui serviciu (sediul era pe str. Victoriei, zona Visa Med azi)

În 1891 s-a căsătorit cu Maria Bistrițeanu, institutoare, născută în București și absolventă a Institutului Pedagogic de fete din București, care a ajuns directoarea Școlii Primare nr. 2 de fete. Au avut împreună 7 copii: 5 fete și 2 băieți. Din păcate, după 11 ani de la căsătorie, în 1902 Maria a murit. Avea doar 32 de ani.

Cu multe lucrări în derulare și o casă plină de copii, Borș trebuia să se recăsătorească astfel că în 1907 o ia de nevastă pe Eliza, care a îmbrățișat tot activitatea didactică, și care i-a stat alături până la sfârșitul vieții.

Împreună au făcut casa de pe strada Sf. Nicolae, pe un teren cumpărat de Borș în 1900 de la Odisea și Telemaq Caravia.

Au locuit în ea până în 1921, când a fost vândută Băncii "Dunărea".

De ce vorbim despre Ștefan Borș?

Pentru că activitatea lui în Tulcea și pentru Tulcea merită să fie cunoscută de generațiile de astăzi, adică de urmași. Pentru că Ștefan Borș poate oricând să fie un exemplu pentru tineri, adulți, oameni politici. Pentru că prin tot ce a făcut și a lăsat Tulcii, a dovedit seriozitatea și dragostea sa pentru acest oraș care i-a devenit "acasă".

Și acum, pentru a demonstra că nu spunem vorbe goale, să vedem ce a făcut.

În 1891 a construit cazarma pentru Escadronul de călărași și arestul preventiv județean (astăzi Unitatea de marină de pe str. Iuliu Maniu). Locuia atunci pe strada Renașterii, nr. 2.

Între anii 1893-1895 a realizat lucrările de reconstrucție/ renovare la Palatul Administrativ (fostul Conac al Pașalei, actualul Muzeu de Artă). Locuia acum pe strada Elisabeta Doamna.

În 1903 a construit Școala de băieți de pe str. Sfinții Împărați din Tulcea (azi Școala Gimnazială nr. 1). Contractul prevedea "executarea unui local de școală primară urbană cu 4 clase, locuința directorului și privată, trei corpuri independente, pe locul primăriei urbane Tulcea din str. Sf. Împărați, colț cu str. Fariseului". Borș locuia pe str. Babadag.

Între 1910-1914, împreună cu Robert Flamm, tot antreprenor, a construit clădirea Administrației Pescăriilor Statului, după proiectului lui Grigore Antipa de reorganizare a Deltei Dunării. Această clădire impunătoare, palat, a fost construit în Piața Mircea, completând astfel încadrarea pieții de palate.

Cred că v-ați dat seama, vorbim de clădirea care a găzduit Centrala "Delta Dunării" iar după destrămarea acesteia, prin 1994-1995 a fost vândută și transformată în MGM.

Deși avea familie mare, și deci și griji multe, a îmbrățișat și activitatea din plan administrativ, și apoi politic. A fost de trei ori primar al Tulcei: în 1894 – când avea în supraveghere reconstrucția Palatului Administrativ, în 1906 și apoi în 1911 – când construia Palatul Pescăriilor.

A fost și membru în Consiliul comunei urbane Tulcea.

Din pozițiile deținute (primar, sau consilier) a propus și luat măsuri menite a schimba aspectul orașului. În vremea lui s-a realizat cadastrul orașului și s-au făcut proiecte de alimentare cu apă și energie electrică; s-au întreținut, aliniat și pavat străzile și trotuarele cu piatră cubică; s-au ridicat

diferite clădiri, bine zidite și aliniate (ale căror planuri erau executate de el însuși) precum marele teatru și sala de conferințe (clădiri ce se aflau în zona actualei Piețe Noi), dar și cele existente încă și despre care s-a vorbit deja.

În 1903 a făcut parte din comitetul pentru ridicarea Monumentului Reunirii Dobrogei cu România, care a fost inaugurat pe 2 mai 1904 în prezența Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta.

De asemenea, a activat în comitetul pentru ridicarea Monumentului lui Mircea cel Bătrân (construit între anii 1900-1902 și amplasat, până în 1947, în „Piața Mircea”) și în Comitetul pentru ridicarea unui bust fostului prefect și poet-ostaș Ion Nenițescu, fiind prezent la festivitatea publică de dezvelire a bustului, duminică, 30 octombrie 1911, în calitate sa de primar, pe atunci.

În 1909 a făcut parte din comitetul ce a inițiat și militat pentru înființarea Camerei de Comerț și Industrie în Tulcea.

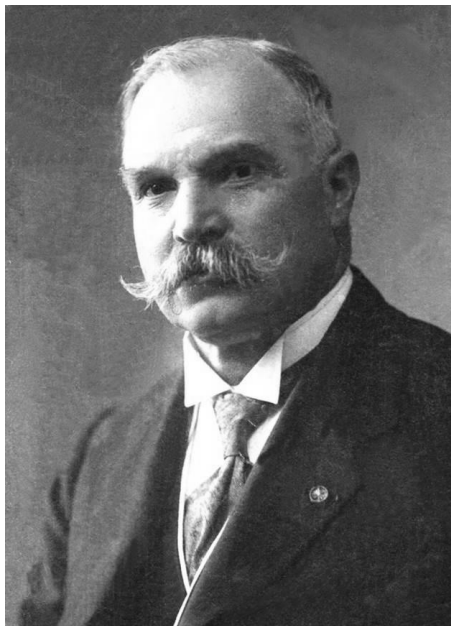

Era speranța de dezvoltare comercială și industrială pentru județ, și așa a și fost deoarece apoi s-a realizat calea ferată - care leagă și azi Tulcea de restul țării. Apoi s-a instalat firul telefonic Galați - Tulcea și un serviciu telegrafic permanent. În martie 1911 a fost ales (în unanimitate) președinte al acestei Camere.

Dar Borș a fost și în parlamentul țării ca deputat și senator al Partidului Conservator, apărând cu demnitate interesele dobrogenilor.

În 1918 cu Primul Ministru
Alexandru Marghiloman

Ștefan Borș, senator

În timpul Primului Război Mondial a sprijinit populația plecată în pribegie, preocupându-se să aducă de la Iași alimente și îmbrăcăminte.

În toamna anului 1922, s-a organizat o subscripție pentru realizarea unei împrejurimi la Biserica Catedrală „Sf. Nicolae”, la care Borș a contribuit cu suma de 1.000 lei.

La 7 iunie 1928, când se proiectau serbările prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la realipirea Dobrogei la statul român, primarul Ștefan Borș avea să se stingă din viață și, după ultima sa dorință, a fost înmormântat în Cimitirul Eternitatea din Tulcea, alături de fiica și prima soție.

Ziarul „Oglinda Tulcei” din 11 iunie 1928 scria despre fostul primar:

„Ștefan Borș a fost un suflet de mare român care nu s-a dat îndărăt de la nicio acțiune când era vorba de a fi în serviciul cauzei dobrogenilor și al Dobrogei, pământ care i-a devenit iubit, legându-și de el toată viața prin muncă și cinste exemplară”.

Bilanțului inginerului Borș în cei 43 de ani petrecuți în Tulcea: 14 școli, 12 biserici, 3 cazărmi, 3 spitale, teatru, Sala de Conferințe, Palatul Pescărilor, reabilitarea Conacului Pașalei.

Din 1968 casa a devenit sediu al Comendurii Garnizoanei Tulcea, sau Casa Armatei (cum știți cei mai mulți).

* * *

Să mergem mai departe. Pe partea dreapta a străzii, de data aceasta, avem un imobil impunător, cu etaj, care știm că a aparținut lui Lichiardopulos.

Familia lui P(anayotis) Licheardopulos s-a stabilit la Tulcea după 1829, împreună cu cei trei băieți: Diomes (Dionis), Nikolaos și Ilias, născuți toți trei în Grecia, în Cephalonia. Băieții au preluat gustul pentru negustorie de la părintele lor, devenind toți trei comercianți.

Frații Licheardopol din Tulcea se înrudeau cu cei mai bogați angroșiști de cereale din Galați și Brăila și dețineau la acea dată o poziție economică și socială de invidiat.

Primii doi și-au întemeiat familii:

- Diomes s-a căsătorit cu Maria, cu 17 ani mai tânără decât el, cu care a avut o fată Ecaterina și doi băieți: Theodor și Gheorghe. Ecaterina, s-a căsătorit la 25 februarie 1880 cu Mihail Papadatos, un negustor născut în 1844 în orașul Dickos din Cephalaria. Ca mai toate căsătoriile, probabil că și aceasta fusese făcută din interes, deoarece Mihail Papadatos era văduv, avea un copil din prima căsătorie, și era mai în vârstă cu 16 ani decât Ecaterina. Chiar dacă vârsta nu avea o prea mare importanță, ținând seama de antecedentele tatălui, Diomes Licheardopulos, căsătoria singurei fete cu un văduv ne îndeamnă să credem că negustoria lui Diomes intrase în impas. Mai adăugăm că la cununia Ecaterinei a lipsit familia lui Nikolaos,

- Nikolaos s-a căsătorit cu Ioana și au avut trei copii: Panayotis (n. 1852), Spyridon (n. 1856) și Pighi (n. 1863). Despre el știm că deținea în spatele actualului imobil Oblivion (fost cinematograful *Select*, proprietate a fraților Scultety, cu ieșire în strada Carol – azi Gării), la nr. 33-35, magazii de cereale ale firmei *N.P. Licheardopol & fii*.

- Pe Ilias, holtei până la vârsta de 50 de ani, îl întâlnim la căsătoria lui Pighi (din 25 iunie 1882) cu Dimitros Millas, fiul unui comerciant grec din orașul Argostoli, din insula Kephallenia (Ceoalonia), care negustorea la Brăila. Ca și tatăl său, Dimitrios era comerciant - ceea ce pentru familia Licheardopulos reprezenta un gaj al viitoarei bunăstări familiale. Ca urmare a atitudinii familiei Nikolaos față de căsătoria Ecaterinei, la cununia lui Pighi a lipsit familia lui Diomes și nici tânăra familie Papadatos nu a fost prezentă.

Singurul prezent la cele două căsătorii ale nepoatelor sale a fost unchiul Ilia(s), al treilea dintre frații Licheardopulos.

Deci, Ilia(s) Licheardopulos a fost unul din bogații comercianți ai Tulcei de la sfârșitul secolului al XIX-lea. El a construit, în zona centrală a orașului, o frumoasă clădire în stil Empire, între anii 1870-1875.

Până pe strada Carol (actualmente Gării), paralelă Dunării, Ilias deținea încă un imobil, compus din șase camere la parter și opt la etaj, imobil construit la sfârșitul secolului al XIX-lea și lăsat moștenire Mariei Licheardopol (soția lui Diomes) până în anul 1945.

Descendenți ai familiei Licheardopol din Tulcea au fost, până la naționalizarea din 1948, comercianți, angroșiști și patroni. Pe strada Carol, în continuarea moștenirii lui N. Licheardopol, se aflau magaziile de cereale ale firmei *Spiru&Gherasim Licheardopol*. Pe strada Isaccea se aflau prăvăliile comercianților Gheorghe Licheardopol, Matei Antippas, Iani Caravelas, frații Papadatos. Aceste firme comerciale au funcționat în perioada interbelică. La 1930, pe strada Isaccea, Dionisie și Gherasim Licheardopol conduceau *Societatea de Asigurări Generală Ancora București*. Un frumos imobil, construit la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu intrare în strada Belvedere, dar pe Decebal colț cu Isaccea, a aparținut lui Gherasim Licheardopol. În el a funcționat în perioada interbelică hanul-restaurant *La vârful cu dor*, al lui Nicolae Orcula.

Urmașii unei familii colaterale Licheardopol s-au orientat și înspre profesii liberale. Pe avocatul Nicolae Licheardopol îl întâlnim în anii 1912-1914 printre membrii marcanți ai Partidului Conservator Democrat din Tulcea, al lui Take Ionescu. Tatăl său, Adrian Licheardopol, de asemenea avocat din Tulcea, fusese un aprig susținător al liberalilor. După Primul Război Mondial, N.A. Licheardopol apare pe un act de garanție ipotecară din 24 noiembrie 1922. Printre cei șase copii ai săi: Niculae (n. 1901), Dionisie (n. 1902), Adrian (n. 1903), Leonard (n. 1909), Elpis (n. 1910) și Teodor (n. 1921), cel de-al treilea – Adrian, a îmbrățișat aceeași profesiune de avocat. În 1927, fiind student în anul trei la drept, Adrian Licheardopol făcea parte din comisia de cenzori a Comitetului Studenților tulceni. Pe sora acestuia, Elpis Licheardopol, o întâlnim în 1928 promovând în clasa a VII-a a Școlii Secundare Principesa Ileana din Tulcea, împreună cu colegile sale Angela Caliga și Despina Laghias.

Întorcându-ne la imobilul nostru de pe str. Sf. Nicolae, putem adăuga că după 1940 un descendent al lui Ilias, Theodor Licheardopol, vinde imobilul Ministerului Instrucției Publice, pentru a fi folosit "ca local de școală".

De ce prezintă un foarte mare interes și importanță acest imobil?

În salonul pictat de la etaj au fost semnate, se pare, la 18 noiembrie 1878, actele de preluare a Dobrogei de către autoritățile românești⁶.

Actualmente clădirea este într-o avansată stare de degradare, sperăm să vină în curând timpul reabilitării ei (probabil tot cu ajutorul unor fonduri externe).

---

⁶ V.H. Baumann, *Schiță privind evoluția istorică a teritoriului actual al municipiului Tulcea*, în „Steaua Dobrogei”, 2003, p. 36

* * *

Cu numărul 6 în imaginea străzii, dar nr. 44 cadastral, este **casa Constantin Motomanca**. Se pare că a fost construită în perioada 1870-1875, profesorul cumpărând-o în anul 1929 de la moștenitorii lui Jordan Dobre care, nu se știe exact, dacă este cel care a construit-o sau a cumpărat-o la rândul său de la proprietarul inițial.

”Construcția este în frumosul stil *Empire*. un stil napoleonian, care s-a răspândit în întreaga lume (inclusiv la Tulcea) în arhitectură, clădirile remarcându-se prin coloane corintice și frize bogat decorate, elemente ce s-au păstrat de minune pe fațada casei noastre tulcene” (Nicolae Ariton).

În anul 1950 casa este naționalizată și în ea vor funcționa Miliția Tulcea și apoi Grădinița cu orar normal nr. 4. Azi imobilul a devenit proprietate privată a unei familii de notari, mari iubitori de trecut, istorie și frumos, care au readus-o la "gloria" inițială.

Dar, ceea ce este deosebit de interesant este locuitorul acestui imobil, persoana care i-a "dat" numele. Iar povestea lui o știm grație dl. prof. Ariton, căruia îi mulțumim pe această cale pentru tot efortul depus în a aduce la lumină toate aceste povești ale orașului Tulcea și oamenilor lui.

Și, pentru că suntem în plimbare prin Tulcea, hai să-l lăsăm pe domnul profesor să se prezinte:

"Stimabililor, mă prezint în fața Domniilor Dumneavoastră: mă numesc Constantin Motomanca, profesor de matematici.

M-am născut în anul 1874, în județul Gorj, într-o familie modestă de țărani. Am făcut liceul la Craiova, obținând bacalaureatul în 1895. Ca să pot învăța a trebuit să muncesc pentru a mă întreține în școală.

Am început apoi cursurile Școlii naționale de poduri și șosele din București, dar, din lipsa banilor, a trebuit să abandonez. Am plecat totuși la Iași unde am urmat cursurile Seminarului pedagogic.

După absolvire, obținând o bursă, m-am înscris la Facultatea de științe a Universității din Iași și astfel am obținut în 1904, la 30 de ani, licența în științe matematice. Așa că am ajuns la Tulcea ca profesor de matematică la actualul "Colegiu Dobrogean Spiru C. Haret", unde am profesat până la sfârșitul vieții.

Din anul 1912 am devenit directorul liceului, până în 1929, cu mici întreruperi și în calitate de director, prezidam și Comitetul școlar.

Liceul Teoretic de băieți "Principele Carol" funcționa la acea vreme într-o construcție improprie unei astfel de instituții de educație. Așa că eu, în calitate de administrator, trebuia să mă gândesc la construirea altor corpuri de clădire pentru liceu. Bani? Puteam să avem doar prin străngeri/ colecte publice. Mult prea puțini pentru investițiile necesare. Așa se face că în 1920 am cumpărat cu banii adunați la liceu cinematograful "Regal" de pe strada Carol (Gării, azi. Clădirea nu mai există). Avea 300 de locuri la parter și 100 la etaj. Pentru a-i da un aspect mai plăcut și corespunzător destinației sale de gazdă a diferite activități cultural-artistice, i-am făcut o serie de îmbunătățiri: repararea tavelor, zugrăvirea pereților, construirea unui balcon pentru spectatori,

mărirea și consolidarea scenei, cabine pentru actori, culise etc. În 1926, în fața a peste 600 de tulceni, aici a concertat George Enescu, celebrul nostru violonist și compozitor, personalitate de primă mărime a artei muzicale românești și internaționale.

Tot în 1920, în paralel cu amenajările de la cinematograful "Regal", am demarat pe terenul donat liceului de către primărie, teren situat între clădirea liceului și prefectură, construirea unei arene sportive dotată și cu o scenă în aer liber, pentru a putea găzdui, pe timp favorabil, serbări, spectacole teatrale și proiecții cinematografice (arena își păstrează și astăzi numele și, parțial, funcția – "Arena Mircea"). Demn de semnalat este faptul că decorul scenei și culiselor a fost pictat de amatorul Mihail Paraschiv, neobosit îndrumător al tinerilor pasionați de pictură, și care l-a avut ca ucenic la pictarea bisericilor pe Alexandru Ciucurencu – care a devenit ulterior unul din cei mai mari plasticieni ai țării.

Cu banii strânși din aceste spectacole, cu colecta publică și alte donații, în 1921 Comitetul secundar școlar al Liceului "Principele Carol", la conducerea căruia eram, a cumpărat de la Primărie edificiu și terenul liceului și, în același an, terenul din vecinătatea de est a clădirii școlii.

Astfel că între august 1925 și septembrie 1926, cu bani tot din colectă publică, am reușit să construim aripa de nord a liceului de astăzi, iar între august 1926 și toamna lui 1930, după proiectul arhitectului Gheorghe Brătescu, s-a construit monumentală clădire centrală a liceului. Tare frumos a mai fost să vezi cum crește acest loc din care pleacă în lume tineri bine instruiți și educați!

Eeei, dar un capitol greu, tare greu este episodul anului 1916, când Tulcea a fost ocupată de trupele bulgare. Aveam o mare obligație: să am grijă de toate documentele școlii! Cum? Toată lumea fugea din calea acestor barbari care distrugeau tot, dădeau foc, furau până și toate statuile ca să le topească și să facă muniție .... Tare greu. În primul rând trebuia să mă salvez și pe mine, și

singura soluție era refugiul, iar locul sigur unde se refugiase inclusiv Guvernul român era Iașiul, în inima Moldovei. Așadar în ziua de 12 octombrie m-am îmbarcat pe vapor cărând cu mine o însemnată parte a arhivei liceului, iar pentru aceasta am renunțat, bineînțeles, la multe din lucrurile personale. Ajuns la Galați, am constatat că nu puteam să-mi continui drumul către Iași, deoarece în trenuri nu se acceptau persoane cu bagaje. Neavând unde să depozitez documentele, m-am reîntors la Tulcea și am plasat arhiva în grija profesorului I. Georgiade, vorbitor de germană. Fără bagaje, am ajuns la Iași, având la mine doar registrul matricol din ultimul an, anuarele, condica de intrări-ieșiri și ștampilele. Din păcate în același timp clădirea liceului a fost devalizată, biblioteca și arhiva arse, tâmplăria și mobilierul furate sau distruse, inventarul furat ...

Pe 1 decembrie 1918 m-am reîntors într-o Tulce părăsită de ocupații vremelnici dar care lăsaseră în urmă doar ruine și durere. Pentru mine era clar că trebuia să lupt pentru refacerea liceului și orașului meu de adopție”.

La 10 august 1919, la vârsta de 45 de ani, Constantin Motomanca s-a căsătorit cu Iulia Vasiliu și au cumpărat casa zece ani mai târziu, în 1929.

În anul 1950, casa a fost naționalizată și Constantin Motomanca evacuat, considerat a fi un reprezentant al clasei asupritoare burghezo-moșierească. Din păcate, răul nu s-a oprit aici; prea bătrân pentru a mai putea fi trimis la închisoare ca deținut politic (avea deja venerabila vârstă de 76 de ani), noile oficialități tulcene au făcut tot ce le-a stat în putere pentru a-l distruge, reușind să-i suspende pensia.

S-a stins din viață, în mari lipsuri, în ziua de 17 decembrie 1955. Avea 81 de ani.

După preluare de către stat în 1950 casa a găzduit Miliția Tulcea și apoi Grădinița cu orar normal nr. 4, după cum am precizat.

Acum este din nou proprietate privată și, așa cum vedeți, și-a regăsit strălucirea de odinioară!

* * *

Cu 8 am notat următorul imobil (cadastral nr. 46) pe care îl întâlnim în plimbarea noastră: **Casa Avramide**.

Construită în anul 1897, Casa Avramide constituie una dintre clădirile de patrimoniu emblematice ale orașului de la sfârșitul secolului al XIX-lea, făcând parte din programul arhitectural "casă de tip palat", cu influențe neoclasiche, un stil napoleonean. Fațadele reprezintă rezolvarea echilibrată între plin și gol. Ferestrele înalte prezintă ancadramente cu decor neoclasic, cu câte două coloane stilizate și motive ornamentale baroce în medalion.

Construită peste drum de casa în stil *Empire* a lui Iordan Dobre a creat în urbe o puternică impresie a doi păuni care își etalează frumusețea într-un adevărat concurs, ducând cu gândul la o posibilă rivalitate socială și economică dintre Alexe Avramide și Iordan Dobre, care au ales să arate orașului, prin casele lor, cine este mai puternic.

Cine nu s-a întrebat măcar odată ce poveste ascunde frumoasa casă Avramide care dăinuie, de atâta amar de vreme, în vecinătatea Catedralei Sfântul Nicolae din orașul Tulcea? Mai toți o știu ca fiind casa unui industriaș bogat din Tulcea, pe numele său Avramide.

Construcția cu influențe neo-clasice este ridicată pe trei niveluri (demisol, parter și etaj – fosta mansardă). Interiorul are structura caselor tip palat, cu un hol lung – sala tipică care străbate casa în diametru și face posibilă comunicarea între fațada principală și cea secundară. Este reluat planul tipic al casei boierești cu sala despărțitoare în două a casei, sală devenită salon care duce spre partea opusă a casei unde se află un balcon, încăperile multiple și foarte specializate întinzându-se de-a lungul ei dreapta/ stânga.

După multe cercetări din arhive și datele publicate⁷ știm despre Alexe Avramide este faptul că s-a născut în anul 1857 (după actul de căsătorie), în Ianina (Turcia în acea perioadă, Grecia azi).

La vârsta de 15 ani, având câțiva bani în buzunar, se stabilește la Tulcea, cu gândul să facă avere. S-a angajat la un han situat pe actuala stradă Victoria, unde a lucrat până la 18-19 ani. Datorită seriozității și hărniciei sale,

Alexe Avramide ajunge proprietarul hanului și începe să prospere în afaceri.

Pe 28 iulie 1890, la Tulcea, Alexe, comerciant de profesie, se căsătorește cu Elvira A. Șnaidt, de religie catolică, născută în 1868 în orașul Karlovac (azi în Croația). Izvoarele orale spun că aceasta era fata hangiului și că această căsătorie explică rapidă sa îmbogățire. El avea 33 de ani, iar ea 22. Părinții Elvirei erau Anton și Ludovica. Elvira era casnică. Nici unul dintre ei nu mai avea părinți în viață în momentul căsătoriei.

Alexe și Elvira Avramide achiziționează în oraș, pe strada Babadag, primul teren unde încep în 1897 să-și construiască o casă, necesitate impusă și de creșterea numerică a familiei prin apariția celor 6 copii: Aretty, Adrian, Alexandru, Albert, Paul, Olimpia.

---

⁷ Mulțumim doamnei Ligia Dima, conservator pe atunci la Muzeul de Istorie și Arheologie din cadrul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale "Gavrilă Simion" Tulcea, pentru această muncă

Aici au mai locuit și nepoata de frate a lui Alexe Avramide, Reghina, și servitorii casei (până la finalizarea construcției, familia a locuit în 1895 pe strada Basarabilor nr. 51, apoi pe strada Mircea Vodă nr. 27).

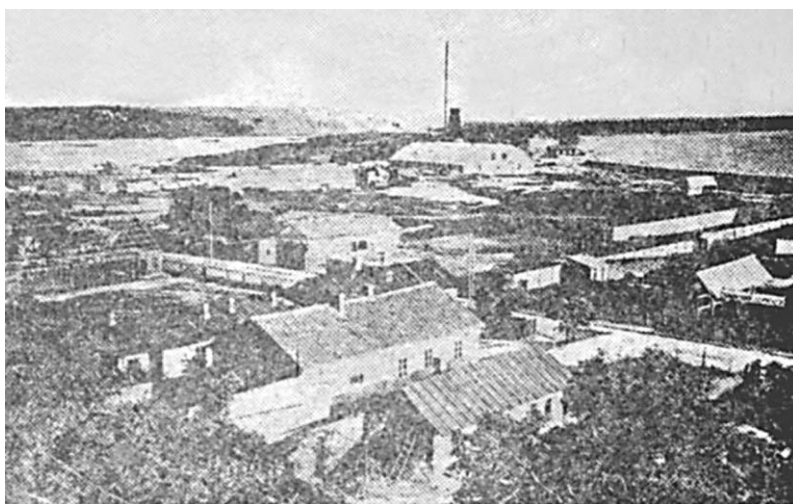
Pentru construcția și amenajarea casei, Alexe Avramide a adus meșteri din Italia. Mobilierul și obiectele decorative au fost, în majoritate, achiziționate de la Viena. Casa avea (după cum se poate vedea și astăzi) patru camere spre Biserică și spre stradă. Salonul avea rol de sufragerie și de adunare, holul mare era folosit tot ca un fel de sufragerie. Camerele erau pictate cu îngerași și flori (lalele), iar salonul este decorat cu flori. Demisolul clădirii era format din pivniță, spălătorie, bucătărie și dormitoare pentru băieți.

Alexe Avramide era și proprietarul a patru mașini.

Familia Avramide s-a remarcat prin generozitatea sa. Elvira era președinta unei societăți de caritate. Ea primea pachete din Anglia și în holul cel mare, unde obișnuiau să se adune la masă, oferea din acestea oamenilor nevoiași. Tot din generozitate Alexe Avramide a achiziționat case „de servicii”, pe strada Mircea Vodă, pentru angajații săi.

Pe măsură ce Alexe Avramide prospera din punct de vedere economic, el a cumpărat terenuri. Așa este cazul pământului situat între Casa Cărții și Lacul Ciuperca, pe care a construit o fabrică de cherestea și o moară.

Fabrica de cherestea Avramide

De asemenea, a mai cumpărat teren cu plantație de vie în zona Niculițel - Isaccea, unde a construit și un conac, care mai există și astăzi⁸.

Conacul din Isaccea

După Primul Război Mondial (1914-1918) Alexe Avramide repune în funcțiune vechea fabrică de cherestea. În august 1926 Alexe Avramide vinde fiului său fabrica de cherestea și moara. Noul proprietar aduce îmbunătățiri fabricii. Produsele acesteia ajung să fie exportate la mari distanțe, în țări precum Siria, Palestina, Egipt și în nordul Africii. În anul 1941 livrarea este redusă la necesarul județului.

Alexe Avramide moare în 1941. Nu deținem date privitoare la decesul soției, Elvira.

Cât privește averea construită de Alexe, casa de pe str. Sf. Nicolae rămâne lui Albert și soției acestuia, Marcela (Levendî, născută în 1911). Doar Albert, de profesie inginer agricol a fost căsătorit. Neavând copii, ei vor crește pe Chilina Reva (născută în Letea) de la 2 ani ca fiică a lor.

În anul 1948 moara împreună cu fabrica de cherestea sunt naționalizate, moara fiind administrată de Întreprinderea economică „8 Mai” din Tulcea.

Pe lângă naționalizarea fabricii de cherestea și a morii familiei Avramide, anul 1948 a însemnat și pierderea casei din Tulcea și a bunurilor familiei, membrii acesteia fiind evacuați de comuniști. Albert, Adrian, Marcela și Sașa (Alexandru) Avramide au fost arestați, ultimul murind în timpul detenției.

---

⁸ Tot în Isaccea locuia fratele lui Alexe Avramide, Ilie. Acesta deținea o casă mare pe strada Carol (actuala stradă principală a orașului Isaccea) și o prăvălie. Ambele imobile au fost distruse parțial în timpul Primului Război Mondial

Albert și Adrian au făcut 3 ani de închisoare. Albert a ieșit după 4 zile, odată cu cedarea casei statului și donației foarte mari către armată. După eliberare, membrii familiei au locuit, cu chirie, pe strada Victoriei 32, într-o casă ce aparținea unui grec. Veniturile familiei se reduceau la salariu de 350 lei pe care îl primea Chilina Reva, care se angajase ca muncitoare la Fabrica de pește din Tulcea, și din vinderea puținelor obiecte salvate de servitorii casei.

Albert și Marcela

Elvira cu cele două fete

Alexandru (Sașa Avramide)
cu Scultetty

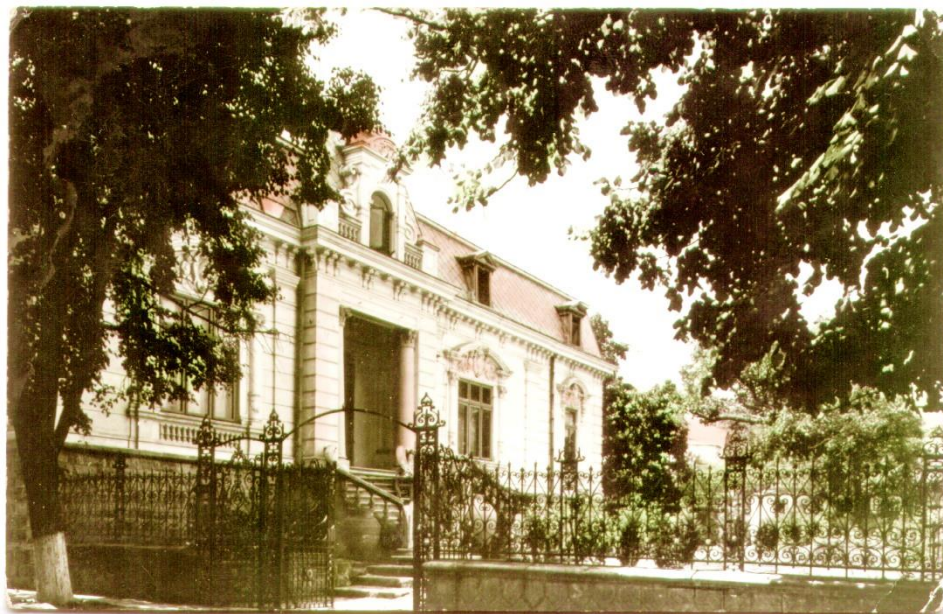

Chilina Reva cu
Marcela

Haritti (măritată Duca)
(familie stabilită în Germania)

În anul 1949, din inițiativa consilierului cultural al Ministerului Culturii, Grigore Cuculis, ia ființă muzeul tulcean. Acesta este adăpostit, începând cu 1 mai 1950, în casa construită de Alexe Avramide și moștenită apoi de fiul cel mare al acestuia, Albert.

Muzeul "Delta Dunării"

Rând pe rând, membrii familiei Avramide dispar din peisajul tulcean. Date certe avem doar despre Marcela Avramide care a trăit până la 20 septembrie 2004.

Ceea ce a rămas este superba casă numită astăzi Casa Colecțiilor, un imobil care îmbogățește patrimoniul cultural al orașului nostru și care s-a bucurat de un proiect de restaurare-conservare finanțat cu fonduri europene.

* * *

Plimbarea noastră continuă pe strada Sf. Nicolae.

Trecem strada și, peste drum de Casa Avramide, întâlnim **Catedrala "Sf. Nicolae"** (în fotografia de la pagina 15 aceasta nu este numerotată deoarece din acel unghi al fotografiei nu era vizibilă. La pagina 9, Catedrala este la nr. 9).

Catedrala orașului Tulcea, cu hramul „Sf. Nicolae”, este o construcție monumentală, realizată în stil bizantin, având formă de cruce. În zilele de sărbătoare existența ei se face cunoscută până la mari depărtări, prin sunetul deosebit de melodios al vestitelor sale clopote turnate în Bavaria.

Zidul este din piatră și cărămidă, tencuit pe exterior. Biserica este învelită cu tablă galvanizată. Interiorul este pictat în ulei. Tavanul este format din 15 bolți, sprijinite pe opt stâlpi masivi din cărămidă și piatră. Suprafața construcției este de 476 m.

Istoria actualei catedrale este următoarea: nevoiți să se refugieze din satele lor, românii din satele Prislav, Beștepe, Sarinasuf s-au așezat în Tulcea și, aducând cu ei vechile icoane de rugăciune, au ridicat o bisericuță de lemn între străzile Babadag și Sf. Nicolae. În bisericuță se slujea regulat, în limba română, de către preotul Dimitrie Luca, de origine transilvănean.

În anul 1862 încep lucrările de construcție a actualei biserici, singura din Dobrogea căreia i s-a permis printr-o iradea (autorizație) dată de sultan să i se înalțe turla. În același an, dascălul Ioniță a deschis în curtea bisericii o școală denumită, până în 1878, Școala primară română.

În anul 1867 domnitorul Carol, aflat în drum spre Constantinopol, s-a oprit în Tulcea și vizitând biserica a oferit 100 galbeni și un frumos potir din metal comun, alb, o steluță și un disc.

Miniștrii I.C. Brătianu și M. Kogălniceanu, inspectând Tulcea în 1878, au oferit Eforiei bisericii, prin primul paroh și protoereul județului, Gh. Rașcanu, o sumă de 10.000 lei.

Finalizarea lucrărilor a avut loc în anul 1877, sub păstoria mitropolitului Nechifor al Dobrogei (Nichifor de Karpat).

În 1882, prin intermediul comerciantului Urlik Weibl din Brăila, biserica este dotată cu clopote turnate în Bavaria (în localitatea Meninghen).

Biserica a fost sfințită la 29 mai 1900 de episcopul Dunării de Jos – Partenie, fiind de față ministrul cultelor, Dimitrie Sturdza.

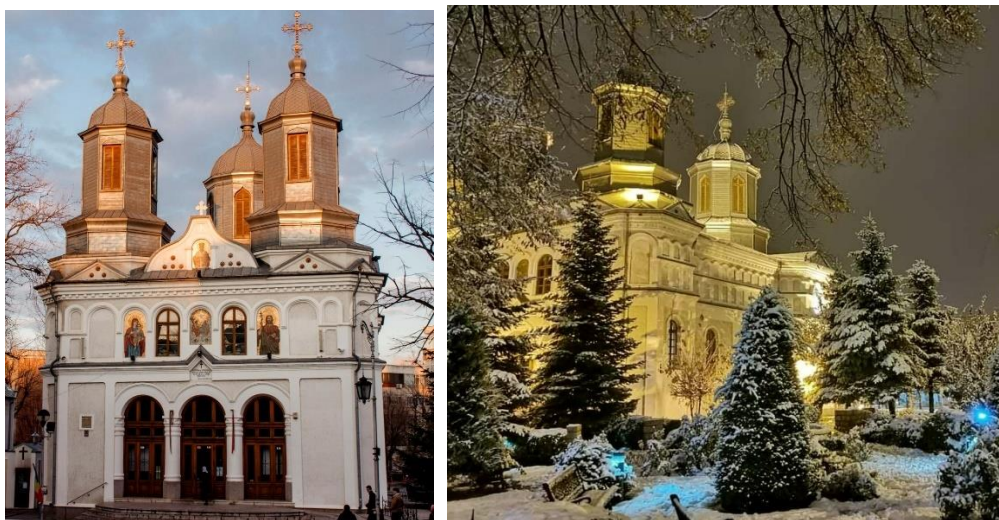
În perioada de ocupație (1916-1918) multe obiecte de valoare au fost jefuite iar parcul cu arbori, gardul de lemn și casa parohială arse.

După 1919, prin stăruința președintelui Comisiei Interimare a orașului – Grigore Musculiu, biserica a fost reparată în întregime. În vara anului 1923 s-a împrejmuit curtea bisericii cu gard de piatră și grilaj din zăbrele de lemn de brad.

De-a lungul vremii și acest imobil a beneficiat de importante și mari lucrări de restaurare. Au dispărut, bineînțeles, clădirea de școală și bisericuța din lemn și a apărut capela ce deservește biserica. Pictura a fost restaurată, atât la interior cât și la exterior, a fost reamenajat parcul și spațiul verde înconjurător, au fost montate lumini exterioare care să pună în evidență frumoasă lucrătură arhitectonică. Astfel că dacă treci seara prin această zonă privirile îți sunt atrase instantaneu spre clădirea bisericii, pentru a se umple de imaginea oferită.

Sursa: internet

Dar, așa cum ne-am obișnuit deja din paginile anterioare, interesantă este și povestea omului al cărui nume este legat de imobil.

Bineînțeles că de-a lungul timpului multe personaje au avut legătură cu Catedrala, dar aici ne-am gândit să ne oprim asupra perioadei 1877-1878, o perioadă foarte grea pentru Tulcea care era sangeac în Imperiul Otoman, iar acesta era angrenat în Războiul ruso-turc.

Pentru ca totuși povestea să aibă cursul ei firesc, vom preciza situația existentă în acea perioadă. După Războiul Crimeei (1853-1856), Tulcea pur și simplu a înflorit ca urmare a stabilirii pe malurile Dunării tulcene a Serviciului tehnic a Comisie Europene a Dunării (CED). Acest eveniment a însemnat foarte multe locuri de muncă, comerț și interese politice care aveau să transforme urbea într-un oraș plin de importanță. Sub aceste auspicii, comunitatea română din Tulcea s-a hotărât să construiască o biserică trainică și frumoasă, din piatră, așa cum aveau deja grecii și bulgarii tulceni. În demersul lor sunt ajutați de

către guvernatorul otoman al sangeacului Tulcei, mutesariful Ahmed Rezim Paşa, care a făcut demersurile la Constantinopol pentru obținerea *iradelei* (act de autorizație otomană) de construire a unei biserici cu turla, lucru nemaivăzut în Imperiul Otoman până atunci, deoarece erau interzise clopotele și bisericile mai înalte ca geamiile.

Prin 1867, Biserica Sf. Nicolae era aproape gata, lucrările stagnând însă din cauza lipsei banilor, Comisia Europeană a Dunării retrăgându-și *Serviciul tehnic* de la Tulcea⁹.

Probleme și mai mari apar pentru frumoasa biserică Sf. Nicolae construită în stil bizantin (spre deosebire de bisericile Grecească și Bulgară, realizate în stil grec), începând cu 1870. În acest an, biserica bulgară s-a desprins de Patriarhia de la Constantinopol în Exarhatul Bulgar (biserica bulgară autocefală), românii tulcenii ajungând miza unui adevărat război politico-religios purtat de mitropolitul grec, Dionisie, și cel bulgar, Grigorie, care și-i doreau sub tutela lor, cu biserica cu tot. Lupta dintre cele două biserici a reușit să dezbină comunitatea românească și să se ajungă chiar la acte de violență. În aceste condiții, guvernatorul otoman (*valiul*) al Provinciei Dunării (*Tuna Vilayet*) a ordonat închiderea bisericii în 1872, acțiune făcută fără aprobarea mutesarifului Tulcei din acea vreme, Ismail Paşa, care nu era de acord cu acest lucru.

Aceasta era situația în care apare ultimul slujitor al Eparhiei Ortodoxe cu rang de Arhiepiscopie, cu sediul la Tulcea (de la 1829 până la 1878) mitropolitul Nechifor de Carpat care a condus un singur an (între 1877 și 1878), dar într-o perioadă plină de încercări pentru tulcenii.

Episcopia Tulcii depindea de Patriarhia grecească de la Constantinopol, astfel că în 1877, la vârstă de aproape 70 de ani, Nechifor a solicitat personal să fie trimis ca locțiitor al arhiepiscopului Dionisie, grav bolnav și care a părăsit Episcopia Tulcii retrăgându-se în Occident (unde a decedat la scurt timp).

Deci, în iarna lui 1877 a sosit la Tulcea cu o navă de pasageri a societății austriece Lloyd, care făcea ruta Galați-Constantinopol, cu stație la Tulcea.

Nechifor era născut în 1808 în Insula Creta, Grecia, având părinți pe Franguli și Andriana Elefterachi. A primit o educație aleasă, cunoscând limbile latină, franceză și turcă, pe lângă limba nativă, greaca. A avut o soră, Vasilichi,

---

⁹ Serviciul Tehnic și întreaga Comisie s-a mutat la Sulina.

care s-a căsătorit la Tulcea cu profesorul Chiriac Stamatiade, și au avut un fiu, Meletie Chiriachide Stamatiade. Aceasta poate fi o motivație pentru solicitarea lui Nechifor de a fi trimis la Tulcea, pe lângă faptul că și nepotul lui de soră a insistat să vină la Tulcea în 1877.

Numele „de Carpat” provine de la Mitropolia Karpathos, în fruntea căreia s-a aflat înainte de 1877¹⁰.

Au existat două momente majore pentru care Nechifor de Carpat a rămas în conștiința locuitorilor orașului, spunându-se despre el că a fost un bun ierarh și un mare patriot:

➤ În martie 1877 guvernatorul Said-pașa a obținut, în urma cererii sale la Sultan și Marele Vizir, *iradeaua* pentru efectuarea tirului asupra orașului Tulcea, după evacuarea populației. A convocat la Konac reprezentanții comunității și pe diplomații străini cărora le-a comunicat Decretul imperial de distrugere prin bombardament a orașului Tulcea.

La această știre, Miropolitul trebuia să ia măsuri urgente pentru salvarea orașului. A convocat de îndată Corpul consular și, în numele acestuia, a intervenit la Patriarhia ecumenică de la Constantinopol, trimițând o telegramă. Consulul Franței la Tulcea a făcut același lucru, trimițând un mesaj disperat ambasadorului Franței, care se știa că are mare trecere la Înalta Poartă. Probabil au mai fost și alte mesaje, cert este că s-a obținut de la sultanul Abdul Hamid al II-lea (1876-1909) anularea iradelei primite de Said-pașa. Astfel bombardarea orașului nu s-a făcut, ba mai mult s-a reușit salvarea orașului și destituirea guvernatorului turc.

Deci iată, acum vă puteți plimba prin Tulcea, orașul care nu a mai fost distrus la terminarea războiului!

➤ La 8 noiembrie 1877, în înțelegere cu frunțașii populației române din Tulcea, Mitropolitul Nechifor de Carpat a redeschis Catedrala „Sfântul Nicolae” pentru slujba Sfinților Arhangheli Mihail și Gavrilă. Biserica fusese închisă în 1872 de către guvernatorul turc Fahri-Bey, favorabil bulgarilor în cadrul luptei pentru supremație asupra bisericilor românești din Dobrogea între Exarhatul bulgar și episcopii greci.

---

¹⁰ Pentru cunoștința cititorilor fac precizarea că Insula Karpathos face parte din Insulele Dodecadee, insule care au stat sub Imperiul Otoman și sub jurisdicția Patriarhiei de la Constantinopol până la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Bineînțeles că fapta episcopului nu a rămas fără urmări; Beloțercovici a reacționat imediat, a venit în grabă la biserică și l-a amenințat public pe Nechifor. Ulterior, la întâlnirile de la Konac, mitropolitului i s-a prezentat chiar și ideea deportării în Siberia – ca amenințare pentru deschiderea forțată a Bisericii și atitudinea sa.

Astfel, populația românească a intrat în posesia Bisericii Sf. Nicolae.

După 1878, Dobrogea revenind la Patria Mamă, bisericile și mănăstirile dobrogene au trecut sub jurisdicția Episcopiei Dunării de Jos, înființată în 1864 de Alexandru Ioan Cuza, cu sediul la Galați.

Dar fostul Mitropolit de Tulcea, Nechifor de Carpat, nu a părăsit orașul. A rămas să trăiască aici, dintr-o pensie viageră greu obținută de la guvern, în lipsuri uneori, până la sfârșitul vieții sale din noaptea de 29 spre 30 iulie 1893. Am locuit în casa de pe strada Orientului, numărul 2 (astăzi Mărășești), împreună cu familia lui Meletie și cu cei 12 copii ai lor.

*

* *

Bineînțeles, că strada continuă până la intersecția ei cu strada Babadağ, dar imobilul care mai exista a dispărut odată cu reconstrucția orașului și pe locul său există acum clădirea Teatrului "Jean Bart".

